

Kateryna Tymchenko, PhD in Economics
*State Organization "Institute of Market
and Economic&Ecological Researches
of the National Academy of Sciences of Ukraine"*
Odesa, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-495-5-40>

**ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF FISHERIES ECONOMY IN UKRAINE
UNDER GLOBAL CHALLENGES AND MARTIAL LAW:
ADAPTATION STRATEGIES AND RISK MANAGEMENT**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВОЄННОГО СТАНУ:
СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ**

Сектори рибного господарства та аквакультури в Україні мають велике значення для економіки, забезпечуючи робочі місця, продовольчу безпеку та експортні можливості. Але війна в Україні завдала серйозної шкоди рибному господарству та аквакультури. По-перше, багато риболовецьких угідь опинилися в зонах бойових дій, що ускладнило доступ до них і призвело до зменшення уловів. По-друге, агресія росії порушила логістичні ланцюги, що ускладнило постачання рибної продукції на внутрішній і зовнішній ринки. Багато підприємств не можуть виконувати свої зобов'язання через відсутність ресурсів та безпекові ризики. Додатково, знищення інфраструктури та екологічні наслідки війни також негативно вплинули на екосистеми, що в свою чергу позначається на рибному господарстві. В регіонах, що найбільше постраждали від бойових дій, спостерігається падіння виробництва, що впливає не лише на економіку, але й на продовольчу безпеку. Тому проблеми економіки рибного господарства в умовах глобальних викликів та воєнного стану потребують термінового вирішення, щоб відновити цю важливу галузь. Важливо відзначити, що відновлення галузі рибного господарства вимагатиме не лише фінансових інвестицій, а й

комплексного підходу до відновлення екологічної рівноваги в регіонах, що постраждали від бойових дій.

Основним показником, який характеризує рибне господарство, є показник виловленої риби (рис. 1).

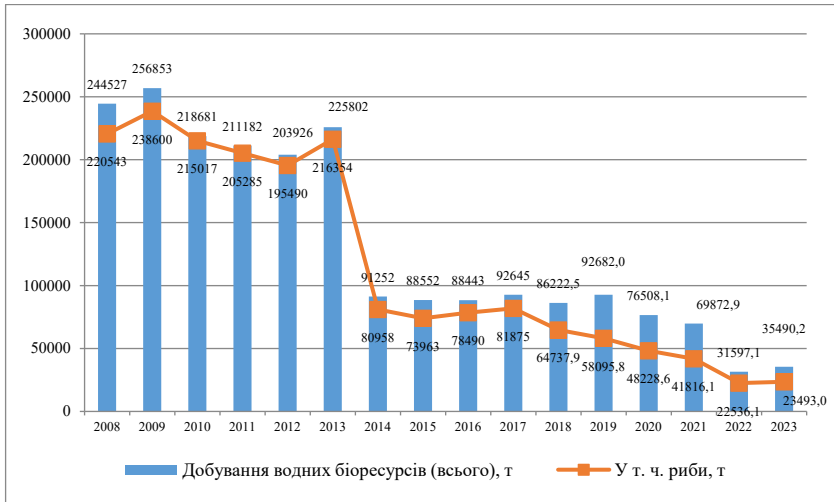

Рис. 1. Динаміка добування водних біоресурсів (у т.ч. риби) за 2008–2023 рр., т.

Джерело: складено автором за даними [1]

Економіка рибного господарства в умовах воєнного стану зазнала серйозних викликів, які суттєво вплинули на її розвиток і стабільність. Передусім, це зниження виробництва, військові дії призводять до зменшення обсягів риболовства та аквакультури через обмеження доступу до водних ресурсів і знищення інфраструктури. По-друге, це порушення ланцюгів постачання, блокування портів і транспортних шляхів ускладнює як експорт, так і імпорт необхідних ресурсів, що підвищує витрати для виробників. Також простежується збільшення витрат на безпеку, страхування і логістику, що негативно впливає на рентабельність підприємств. Забруднення водою внаслідок військових дій погіршили екологічну ситуацію, що негативно вплинуло на здоров'я риби і якість продукції.

Умови воєнного стану створюють численні ризики для економіки рибного господарства. В таблиці 1 розглянемо основні ризики для секторів рибного господарства та аквакультури в умовах глобальних викликів та воєнного стану.

**Основні ризики для секторів рибного господарства
та аквакультури в умовах глобальних викликів
та воєнного стану**

Ризики	Вплив ризиків на економіку рибного господарства та аквакультури
Безпекові ризики	Зростання насильства та загроза для життя рибалок і працівників підприємств обмежують їхню здатність вести бізнес
Втрата інфраструктури	Руйнування портів, складів, обробних підприємств і обладнання призводить до великих фінансових втрат і затримок у виробництві
Порушення ланцюгів постачання	Блокування шляхів транспортування і знищення доріг ускладнюють постачання рибної продукції та ресурсів, підвищуючи витрати
Економічна нестабільність	Загальна економічна ситуація, зокрема інфляція та зниження купівельної спроможності населення, зменшують попит на рибну продукцію
Екологічні ризики	Забруднення водою внаслідок бойових дій може негативно вплинути на екосистеми і здоров'я риб, що загрожує сталості виробництва
Зміни в законодавстві	Війна може призвести до змін у регуляціях, що ускладнить ведення бізнесу та збільшить адміністративні витрати
Проблеми з фінансуванням	Багато підприємств стикаються з труднощами в отриманні кредитів та інвестицій через ризики, пов'язані з війною
Витрати на безпеку	Зростання витрат на забезпечення безпеки підприємств і працівників може знизити прибутковість
Переміщення ринків	Втрата традиційних ринків збуту може призвести до необхідності шукати нові, що вимагає додаткових ресурсів і часу

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Ризики для секторів рибного господарства та аквакультури в умовах глобальних викликів та воєнного стану потребують комплексного підходу до управління, щоб підтримати стабільність галузі та забезпечити продовольчу безпеку в країні. Управління цими ризиками потребує стратегічного підходу, зокрема розвитку нових бізнес-моделей, диверсифікації постачань та ринків, а також активної співпраці з державою і міжнародними організаціями.

Підприємства рибного господарства та аквакультури в умовах глобальних викликів та воєнного стану повинні адаптувати свої стратегії. Стратегії адаптації економіки рибного господарства в

умовах воєнного стану повинні бути комплексними та гнучкими. Розглянемо основні стратегічні напрямки (табл. 2).

Таблиця 2

Стратегічні напрямки адаптації економіки рибного господарства та аквакультури в умовах воєнного стану

Стратегії адаптації	Вплив впровадження стратегічних напрямків на економіку рибного господарства та аквакультури
Диверсифікація продукції	Розширення асортименту рибної продукції та впровадження нових видів аквакультури дозволяє зменшити ризики залежності від окремих ринків.
Пошук нових ринків	Активний розвиток нових ринкових каналів, зокрема експортних, може компенсувати втрати на традиційних ринках
Модернізація інфраструктури	Вкладення в оновлення обладнання та інфраструктури для підвищення ефективності виробництва і зменшення витрат
Впровадження нових технологій	Використання сучасних технологій для моніторингу, автоматизації та управління процесами може підвищити продуктивність і зменшити ризики
Співпраця з державою та міжнародними організаціями	Активна взаємодія з органами влади та міжнародними структурами для отримання фінансової підтримки та доступу до ресурсів
Створення резервних систем	Розробка планів на випадок надзвичайних ситуацій, включаючи механізми реагування на можливі втрати
Навчання і підвищення кваліфікації	Інвестування в навчання працівників новим методам ведення бізнесу, щоб підвищити їхню адаптивність
Екологічна стійкість	Запровадження екологічно чистих практик у виробництві, що можуть зменшити негативний вплив війни на природні ресурси
Моніторинг ситуації	Постійний аналіз ринку, змін у законодавстві та економічних умов для своєчасної адаптації до нових викликів
Фінансова стійкість	Розробка стратегій управління фінансами, які допоможуть зберегти ліквідність і стабільність у періоди кризи

Джерело: складено автором за матеріалами [3; 4]

Слід зазначити, що інтеграція до Спільної організації ринку ЄС (СМО) в умовах глобальних викликів та воєнного стану може стати важливим кроком для розвитку рибного господарства України, сприяючи його стабільності та конкурентоспроможності. Інтеграція

до Спільної організації ринку ЄС може суттєво підтримати рибне господарство України в наступних аспектах. По-перше, це доступ до нових ринків, приєднання до СМО відкриває можливості для експорту рибної продукції на ринки ЄС, що може збільшити обсяги продажів і прибутки. По-друге, відповідність стандартам ЄС підвищує якість продукції рибного господарства, що робить її більш конкурентоспроможною на міжнародному рівні. По-третє, участь у СМО може забезпечити доступ до різних програм фінансування та підтримки, що допоможе модернізувати інфраструктуру і технології. По-четверте, інтеграція в систему управління рибальством ЄС дозволяє використовувати передові практики управління ресурсами, що сприяє стійкості та збереженню екосистем. По-п'яте, вимоги ЄС щодо екологічності можуть спонукати до впровадження більш стійких практик у рибному господарстві, що сприятиме збереженню водних ресурсів [5].

Отже, економіка рибного господарства в умовах воєнного стану зазнала серйозних викликів, які суттєво вплинули на її розвиток і стабільність. Управління ризиками в рибному господарстві під час воєнного стану є критично важливим з огляду на нестабільність і численні загрози, які можуть вплинути на цю галузь. Підприємства рибного господарства повинні адаптувати свої стратегії, зокрема шукати нові ринки, впроваджувати інноваційні технології і знаходити альтернативні постачання. Важливою є роль держави в наданні допомоги підприємствам, включаючи фінансову підтримку, відновлення інфраструктури та створення безпечних умов для роботи. В умовах війни важливо знайти баланс між відновленням економіки рибного господарства та забезпеченням безпеки для людей і довкілля.

Література:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Радько В.І., Присяжнюк Н.М. Економічні аспекти виробництва аквакультури в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3303>
3. Коновалов Р. Методи та важелі державного регулювання розвитку рибного господарства в умовах надзвичайних викликів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 3(31). С. 58–68.
4. Аквакультура під час війни: приховані резерви. URL: <https://ukraine-oss.com/akvakultura-pid-chas-vijny-pryhovani-rezervy/>
5. Експертне обговорення: стан та перспективи розвитку секторів аквакультури і рибництва в умовах війни та євроінтеграції. URL: https://darg.gov.ua/_ekspertne_obgovorennja_stan_0_0_0_14046_1.html